

PLA PAÍS : Trifini Centreamericà

Estratègia Regional d' Escoles Solidàries al Trifini Centreamericà

Entitat: Escoles Solidàries

Denominació: Pla País – Estratègia Regional d'Escoles Solidàries al Trifini Centreamericà

Àmbit: Guatemala – Hondures – El Salvador

Període de vigència: 2025-2028

Òrgan d'aprovació: Junta Directiva d'Escoles Solidàries

Data d'aprovació: 16 de maig de 2025.

PLA PAÍS : Trifini Centreamericà

Estratègia Regional d' Escoles Solidàries al Trifini Centreamericà

-Síntesi -

Introducció: El present document recull una síntesi del que la nostra associació es proposa desenvolupar com a concreció operativa del nostre compromís amb els valors de la Cooperació i l'Educació en els valors de la Solidaritat i del Desenvolupament, en el marc general de la nostra visió i missió i dels nostres principis constitutius bàsics, i referits a la regió del Trifini Centreamericà.

Antecedents i justificació: Constituïts formalment com a associació de ple dret en el 2009, però recollint l'experiència en aquest camp de l'equip que treballava al país des de 1998 com a voluntaris en el programa “Escoles Solidàries” (PES) que creguem, s'imposa dissenyar i aprovar un marc general propi que orient les nostres accions i definisca la seua estratègia a mitjà termini, amb la finalitat de sistematitzar aquestes, possibilitar la seua avaluació i aprendre noves lliçons amb això. Aquest marc servirà de referent unificador a quant puguem decidir i realitzar, nosaltres i nostres potencials co-parts, de manera que detectem i potenciem possibles sinergies, es contribuïska a la transparència i objectivitat de la nostra gestió i servisca com a factor que ens ajude en la cerca de l'eficàcia i eficiència desitjades. Per això, recollint les lliçons apreses al llarg d'aquests anys, els compromisos adquirits i els intangibles que la nostra gestió i relacions en la zona ens aporten, dissenyem aquest Pla País, amb les següents característiques bàsiques:

Període: 2025 – 2028

Ubicació:

La regió del Trifini, conformada per zones frontereres de Guatemala, Hondures i El Salvador, comparteix reptes comuns en l'àmbit educatiu: desigualtats d'accés, exclusió, pobresa, violència i debilitat institucional. Les escoles, com a espais clau de socialització i desenvolupament, poden ser agents de transformació per construir una cultura de pau, inclusió i solidaritat al territori. Aquesta estratègia proposa un full de ruta per consolidar una Xarxa Regional d' Escoles Solidàries compromeses amb el desenvolupament sostenible i el benestar comunitari.

Escoles Solidàries actua en aquesta zona com a camp d'acció preferent. Eventualment pot intervindre's en altres regions, preferentment rurals, almenys mitjançant processos i/o contraparts en fase d'identificació, o bé donant suport a accions que des de la Mancomunitat Trinacional Fronterera del Riu Lempa, MTFRL puguem tindre una repercussió indirecta en àmbits geogràfics majors

Contraparts: per raons històriques i aprofitant sinergies creades d'anteriors accions, es defineix com a soci local preferent per a aquest període a la Mancomunitat Trinacional Fronterera del Riu Lempa, MTFRL i, a través seu, quantes altres entitats i institucions locals puguem convindre.

Coordinació i complementarietat amb els actors del territori

El desenvolupament de l'Estratègia Regional d'Escoles Solidàries al Trifini Centreamericà es planteja des d'un model de **governança multinivell, participativa i multiactor**, evitant la creació d'estructures paral·leles i promovent la complementarietat amb les competències, polítiques, programes, xarxes i recursos ja existents al territori. Escoles Solidàries assumirà un paper d'acompanyament, cooperació tècnica, generació de capacitats, intercanvi d'experiències i mobilització de recursos, mentre que la implementació territorial es realitzarà en coordinació amb els actors públics, educatius, acadèmics i comunitaris competents.

La coordinació i complementarietat s'articularà principalment amb els actors següents:

- **Mancomunitat Trinacional Fronterera Riu Lempa (MTFRL).**

Competència i rol: com a entitat pública de caràcter transfronterer integrada per governs locals d'El Salvador, Guatemala i Hondures, té entre les seues funcions impulsar el desenvolupament integral i sostenible de la Regió Trifini i concertar polítiques, plans, programes i projectes municipals, intermunicipals i subregionals.

Actuació existent: lidera, juntament amb els governs locals, la Política Pública Local Transfronterera per a una Educació Integral i Solidària i els processos de consolidació de la Xarxa Trinacional d'Escoles Solidàries, promovent l'articulació territorial, la participació comunitària i les aliances educatives.

Complementarietat amb Escoles Solidàries: la MTFRL constitueix la contrapart local preferent d'aquesta Estratègia i facilita la connexió entre Escoles Solidàries, governs locals, autoritats educatives, centres escolars, universitats i organitzacions comunitàries. Escoles Solidàries complementarà aquesta capacitat territorial aportant cooperació tècnica, metodologies educatives, formació, intercanvi d'experiències, sistematització i suport per a la mobilització de recursos.

- **Governos locals i municipalitats de la Regió Trifini.**

Competència i rol: són actors responsables de la promoció del desenvolupament local, la planificació i gestió territorial i l'impuls de polítiques públiques municipals, així com de l'articulació amb les comunitats i els diferents agents presents al municipi.

Actuació existent: diversos governs locals participen en l'adopció i implementació de la Política Pública Local Transfronterera per a una Educació Integral i Solidària i en iniciatives orientades a reforçar la participació comunitària, la convivència, els espais educatius i la coordinació entre escola i comunitat.

Complementarietat amb Escoles Solidàries: les actuacions de l'Estratègia es vincularan a les prioritats i estructures municipals existents, reforçant les capacitats locals sense substituir les competències públiques. Els governs locals facilitaran l'articulació territorial, la participació comunitària, la incorporació de les actuacions a la planificació municipal i, quan corresponga, recursos humans, logístics o materials que afavorisquen la sostenibilitat.

- **Ministeris, secretaries i autoritats educatives territorials dels tres països.**

Competència i rol: són titulars d'obligacions en relació amb el dret a l'educació i responsables de la regulació, gestió, orientació tècnica i supervisió del sistema educatiu formal en els seus respectius àmbits competencials.

Actuació existent: les autoritats educatives han participat en processos de diagnòstic, identificació de necessitats educatives, formació docent i articulació amb centres escolars; destaca, en el cas d'Hondures, la participació de la Direcció Departamental d'Educació d'Ocoatepeque en els processos vinculats a l'educació inclusiva. **Complementarietat amb Escoles Solidàries:** la seua participació permetrà garantir que els processos de formació, les metodologies i els instruments generats siguin coherents amb els marcs educatius oficials, afavorint la seua validació, apropiació institucional, incorporació als processos educatius ordinaris i eventual ampliació a altres centres i territoris.

- **Universitats i institucions acadèmiques vinculades a l'educació.**

Competència i rol: tenen funcions de formació inicial i contínua del professorat, investigació, innovació pedagògica, transferència de coneixement i assistència tècnica.

Actuació existent: en els processos desenvolupats fins ara s'han establert relacions de cooperació amb institucions acadèmiques, entre elles la Universitat Pedagògica Nacional Francisco Morazán i la Universitat de València, en àmbits relacionats amb formació docent, assessorament metodològic, elaboració d'instruments, investigació aplicada i intercanvi de coneixements.

Complementarietat amb Escoles Solidàries: les universitats reforçaran la qualitat tècnica i acadèmica de les actuacions, especialment en educació inclusiva, formació docent, sistematització, investigació i avaluació. Escoles Solidàries facilitarà la connexió entre el coneixement acadèmic, les necessitats identificades als centres educatius i l'intercanvi de pràctiques entre la Comunitat Valenciana i el Trifini.

- **Centres educatius i Xarxa Trinacional d'Escoles Solidàries.**

Competència i rol: els centres educatius constitueixen l'espai principal d'exercici del dret a l'educació i d'aplicació de les polítiques, metodologies i innovacions pedagògiques. Docents, equips directius i altres professionals educatius són actors essencials per transformar les pràctiques d'ensenyament-aprenentatge.

Actuació existent: la Xarxa Trinacional d'Escoles Solidàries constitueix un espai de relació i intercanvi entre centres i comunitats educatives, sobre el qual s'han impulsat accions formatives, intercanvis d'experiències i iniciatives d'educació integral i solidària.

Complementarietat amb Escoles Solidàries: els centres seran els espais de contextualització, aplicació i validació de les metodologies i aprenentatges promoguts per l'Estratègia. La Xarxa facilitarà l'aprenentatge entre iguals, la difusió de bones pràctiques, la cooperació trinacional i la replicabilitat de les experiències que demostrin major eficàcia.

- **Organitzacions comunitàries, famílies i organitzacions de la societat civil.**

Competència i rol: exerceixen funcions de participació, representació social, identificació de necessitats, mobilització comunitària, control social i corresponsabilitat en els processos socioeducatius. Les famílies i la comunitat educativa són, a més, actors indispensables per garantir que les respostes educatives siguin pertinents i estiguen vinculades a la realitat de xiquets, xiquetes i adolescents.

Actuació existent: la Política Pública Local Transfronterera contempla la participació de les organitzacions comunitàries, famílies i societat civil en projectes socioeducatius, activitats extraescolars, espais de participació, voluntariat de mares i pares i processos de construcció de comunitats educadores i solidàries.

Complementarietat amb Escoles Solidàries: la seua participació permetrà incorporar la perspectiva dels titulars de drets, identificar barreres d'accés, aprenentatge i participació, reforçar la corresponsabilitat escola-família-comunitat i afavorir l'apropiació social i la sostenibilitat de les actuacions.

Per assegurar aquesta articulació, Escoles Solidàries i la MTFRL mantindran un mapatge actualitzat dels actors, programes i recursos educatius existents, identificant possibles duplicitats, buits i oportunitats de complementarietat. La coordinació es desenvoluparà mitjançant els espais institucionals ja existents i, quan siga necessari, a través de comitès o meses de coordinació, plans de treball compartits, convenis i acords de col·laboració, reunions periòdiques i mecanismes comuns de seguiment.

Aquest model permetrà que les actuacions impulsades en el marc del Pla País no funcionen com intervencions aïllades, sinó com a aportacions complementàries a les polítiques i processos

educatius del territori. La coordinació entre titulars de drets, titulars d'obligacions i titulars de responsabilitats contribuirà així a reforçar l'apropiació local, l'eficàcia, la sostenibilitat i l'escalabilitat dels canvis promoguts per l'Estratègia Regional d'Escoles Solidàries.

Contextos històric-geogràfics, soci-polítics, econòmics, culturals i educatius del país i de la zona:
(Veure l'annexe)

Alineació amb les polítiques i plans nacionals i regionals

L'Estratègia Regional d'Escoles Solidàries al Trifini Centreamericà 2025–2028 s'inscriu en els marcs de desenvolupament, educació i integració territorial impulsats a escala regional, nacional i local a Guatemala, Hondures i El Salvador. La seua formulació parteix del principi d'**alineació amb les polítiques públiques dels països socis**, de manera que les actuacions d'Escoles Solidàries complementen i reforcen les responsabilitats de les institucions públiques, sense substituir-les, i contribueixen al compliment del dret a una educació inclusiva, equitativa i de qualitat.

1. Alineació amb el marc regional del Trifini

El Pla País s'insereix territorialment en la **Regió Trifini**, reconeguda pel Tractat subscrit per les Repúbliques d'El Salvador, Guatemala i Hondures per a l'execució del **Pla Trifinio** com una zona d'especial interès dels tres Estats en la qual els problemes compartits requereixen respostes conjuntes i coordinades.

Des d'aquesta perspectiva, l'Estratègia d'Escoles Solidàries contribueix a reforçar la cooperació transfronterera mitjançant actuacions educatives desenvolupades amb una visió territorial comuna, promovent l'intercanvi entre institucions, centres educatius, governs locals, comunitats educatives i universitats dels tres països.

De manera particular, el Pla País s'alinea amb la **Política Pública Local Transfronterera per a una Educació Integral i Solidària (PPLT-EIS)**, impulsada per la Mancomunitat Trinacional Fronterera Riu Lempa i els governs locals associats. Aquesta política pretén transformar un model socioeducatiu excloent, desigual i desvinculat de la realitat comunitària cap a un model educatiu integral, inclusiu, solidari, participatiu i vinculat al desenvolupament territorial. Existeix una correspondència directa entre els eixos de la PPLT-EIS i les línies estratègiques del present Pla País:

- la promoció d'una **educació integral, inclusiva i equitativa** es concreta en la Línia 2, *Inclusió i equitat educativa*;
- la vinculació **centre educatiu–família–comunitat** es desenvolupa mitjançant la Línia 3, *Participació comunitària i corresponsabilitat*;
- la creació de **xarxes, aliances multinivell i cooperació territorial** s'articula especialment amb la Línia 4, *Intercanvi d'experiències i cooperació trinacional*;
- la millora de les capacitats i pràctiques educatives es vincula amb la Línia 5, *Formació docent en educació solidària*;
- la promoció de la convivència, els drets humans, la participació democràtica i la cultura de pau s'incorpora específicament en la Línia 1, *Educació per a la ciutadania solidària i la cultura de pau*.

D'aquesta manera, el Pla País no genera una estructura d'intervenció paral·lela, sinó que contribueix al desplegament i consolidació dels processos de política pública educativa ja impulsats pels actors de la Regió Trifini.

2. Alineació amb les prioritats educatives d'Hondures

A Hondures, l'Estratègia s'alinea amb el **Plan Estratégico del Sector Educación 2018–2030**

(PESE), que orienta la política educativa nacional cap a un sistema educatiu de qualitat, equitatiu i inclusiu. Entre els seus àmbits prioritaris destaquen l'accés inclusiu al sistema educatiu, l'assegurament d'aprenentatges pertinents i eficaços, l'enfortiment de les capacitats docents, la innovació educativa, el seguiment de la qualitat i la participació dels diferents actors en la gestió del sistema.

En aquest marc, el Pla País d'Escoles Solidàries contribueix especialment a:

- reduir les barreres d'accés, aprenentatge i participació que afecten l'alumnat en situació de major vulnerabilitat;
- enfortir les competències del professorat en metodologies inclusives i atenció a la diversitat;
- promoure recursos, metodologies i mecanismes de suport adaptats a les necessitats educatives de l'alumnat;
- reforçar la coordinació entre centres educatius, famílies, comunitats, governs locals i autoritats educatives;
- generar processos d'innovació, intercanvi i aprenentatge institucional susceptibles de ser incorporats a les estructures educatives ordinàries.

Aquest alineament és especialment rellevant en el Departament d'Ocotepeque, on el treball conjunt amb la Direcció Departamental d'Educació permet vincular les actuacions de l'Estratègia amb les necessitats i prioritats identificades pel mateix sistema educatiu.

3. Alineació amb les prioritats educatives de Guatemala

A Guatemala, el Pla País és coherent amb la **Política General de Gobierno 2024–2028** i amb el **Plan Estratégico Institucional 2025–2029 del Ministerio de Educación**, que situen entre els reptes prioritaris la reducció de les bretxes de cobertura educativa, la millora de la qualitat, la transformació del model educatiu i l'enfortiment d'un sistema capaç de respondre a la diversitat social, cultural i territorial del país.

El Pla País contribueix a aquestes prioritats mitjançant:

- el reforç de les capacitats docents i institucionals;
- la promoció d'una educació inclusiva i adaptada a la diversitat de l'alumnat;
- el desenvolupament de metodologies participatives i innovadores;
- la incorporació dels enfocaments de drets humans, equitat de gènere, interculturalitat i no-discriminació;
- la participació de famílies, comunitats i governs locals en els processos educatius;
- la cooperació i intercanvi entre centres educatius i professionals dels tres països de la Regió Trifini.

La intervenció d'Escoles Solidàries, per tant, reforça les capacitats existents i facilita que les experiències generades a escala local i transfronterera puguin alimentar processos més amplis d'innovació i millora educativa.

4. Alineació amb les prioritats educatives d'El Salvador

A El Salvador, l'Estratègia és coherent amb la **Política d'Educació Inclusiva** i amb les actuals línies programàtiques del Ministeri d'Educació, Ciència i Tecnologia orientades a la inclusivitat educativa, la professionalització docent, la millora dels aprenentatges, la protecció i convivència escolar, la gestió territorial i la millora d'entorns educatius inclusius, segurs i sostenibles.

En particular, el Pla País contribueix a aquestes prioritats mitjançant:

- la identificació i reducció de barreres que dificulten la presència, participació i aprenentatge de l'alumnat;
- la formació i acompanyament del professorat per millorar la resposta educativa davant la diversitat;
- el suport a metodologies i recursos pedagògics accessibles;

- la promoció de la convivència, la participació i la cultura de pau;
- la implicació activa de famílies i comunitats educatives;
- l'articulació entre l'educació formal i els processos comunitaris i territorials.

Aquesta orientació permet complementar les actuacions institucionals del sistema educatiu salvadorenc, especialment en contextos territorials i rurals de la Regió Trifini.

5. Alineació amb els compromisos internacionals de desenvolupament

De manera transversal, el Pla País contribueix a l'**Agenda 2030 per al Desenvolupament Sostenible**, especialment a:

- **ODS 4. Educació de qualitat**, promovent una educació inclusiva, equitativa i de qualitat i oportunitats d'aprenentatge;
- **ODS 5. Igualtat de gènere**, integrant la igualtat i la participació de xiquetes, adolescents i dones;
- **ODS 10. Reducció de les desigualtats**, prioritzant les persones i comunitats afectades per barreres educatives, socials, territorials o derivades de la discapacitat;
- **ODS 16. Pau, justícia i institucions sòlides**, mitjançant la cultura de pau, la participació ciutadana i la governança democràtica;
- **ODS 17. Aliances per assolir els objectius**, mitjançant una xarxa trinacional de governs locals, institucions educatives, universitats, organitzacions socials i entitats de cooperació.

Contribució específica del Pla País

L'alineació amb aquests marcs implica que els projectes i actuacions que Escoles Solidàries impulse durant el període 2025–2028 hauran d'identificar, en la seua fase de formulació, **a quina prioritat pública contribueixen, quin valor afegit aporten i quin actor públic és competent en la matèria**.

El paper d'Escoles Solidàries serà principalment de **cooperació, reforç de capacitats, innovació, formació, generació i transferència de coneixement, creació de xarxes i mobilització de recursos**, mentre que les institucions públiques mantindran la titularitat de les seues competències i responsabilitats.

Aquesta orientació busca assegurar l'apropiació institucional i comunitària de les intervencions, evitar duplicitats, potenciar les sinergies amb les polítiques existents i facilitar que les metodologies, capacitats i resultats generats pels projectes puguen ser incorporats, replicats i sostinguts pels sistemes educatius i les estructures territorials de la Regió Trifini.

Integració dels projectes i actuacions en l'Estratègia Regional

Els projectes, programes i actuacions que Escoles Solidàries impulse durant el període de vigència del present Pla País constituïran instruments operatius per al desplegament de l'Estratègia Regional d'Escoles Solidàries al Trifini Centreamericà 2025–2028. En conseqüència, la seua formulació, execució, seguiment i avaluació hauran de mantindre una vinculació explícita amb els objectius, línies estratègiques i resultats previstos en aquest Pla.

En la fase de formulació de cada nova intervenció s'identificarà expressament:

- l'objectiu o objectius estratègics del Pla País als quals contribueix;
- la línia o línies estratègiques en les quals s'emmarca;
- els resultats del Pla País als quals contribueixen els resultats específics de la intervenció;
- els indicadors del sistema de seguiment de l'Estratègia que seran alimentats amb les dades i resultats generats pel projecte;
- la política pública nacional, regional o local amb la qual s'alinea la intervenció i els titulars d'obligacions competents;
- el valor afegit específic que aporta Escoles Solidàries i la complementarietat amb les

- actuacions dels actors públics, educatius, acadèmics i comunitaris presents al territori;
- la incorporació transversal dels enfocaments de drets humans, igualtat de gènere, inclusió i no-discriminació, participació, diversitat cultural i sostenibilitat ambiental, d'acord amb la naturalesa de cada intervenció.

A aquest efecte, cada projecte incorporarà en la seua documentació de formulació una **fitxa de vinculació amb el Pla País**, en la qual quedarà reflectida la correspondència entre els seus objectius i resultats i els objectius estratègics, línies d'actuació, resultats i indicadors de la present Estratègia. Aquesta vinculació permetrà comprovar tant la coherència inicial de cada intervenció com la seua contribució efectiva al procés de canvi perseguit pel Pla País.

Els sistemes de seguiment dels projectes utilitzaran, sempre que siga metodològicament pertinent, indicadors compatibles amb el marc de seguiment de l'Estratègia. La informació generada es desagregarà per sexe, edat, territori i, quan siga pertinent i viable, discapacitat o altres factors de vulnerabilitat, amb la finalitat de valorar els canvis produïts des d'un Enfocament Basat en Drets Humans i d'equitat.

Els informes de seguiment i les avaluacions de cada projecte alimentaran periòdicament el sistema general de seguiment del Pla País. D'aquesta manera, els resultats de les diferents intervencions podran ser agregats i analitzats en relació amb les metes establides per a 2028, permetent valorar la contribució acumulativa dels projectes al compliment dels objectius estratègics.

Aquest mecanisme garantirà que les actuacions desenvolupades durant el període 2025–2028 no constituïsquen intervencions aïllades, sinó una seqüència coherent i complementària de processos orientats a produir canvis sostenibles en les capacitats institucionals, educatives i comunitàries de la Regió Trifini. Al mateix temps, facilitarà l'aprenentatge institucional, la identificació de bones pràctiques, la introducció de mesures correctores i la presa de decisions sobre la continuïtat, ampliació o replicabilitat de les intervencions.

Visió

Escoles que eduquen en i per a la solidaritat, promouen la inclusió, la participació estudiantil i el compromís amb el desenvolupament sostenible, enfortint la identitat regional del Trifini com un territori de pau i cooperació.

Objectius Estratègics

Enfortir el compromís social de les escoles com a agents de transformació comunitària.

Promoure una educació inclusiva, equitativa i de qualitat a la regió del Trifini.

Fomentar la cooperació i l'intercanvi educatiu trinacional.

Incorporar valors de solidaritat, convivència pacífica, equitat de gènere i sostenibilitat ambiental.

Enfortir capacitats docents i estudiantils per al lideratge i la participació social.

Línies Estratègiques i Accions Clau

Línia 1: Educació per a la ciutadania solidària i la cultura de pau

Dissenyar i implementar continguts curriculars sobre drets humans, pau i solidaritat.

Promoure projectes escolars orientats a la convivència pacífica i la mediació de conflictes.

Crear i donar suport a xarxes estudiantils de lideratge solidari.

Línia 2: Inclusió i equitat educativa

Diagnosticar barreres per a l'aprenentatge i la participació a cada escola.

Formar el personal docent en estratègies d'educació inclusiva.

Desenvolupar plans d'atenció a la diversitat i suport psicoemocional.

Línia 3: Participació comunitària i corresponsabilitat

Establir comitès escolars solidaris integrats per docents, estudiants, mares/pares i comunitat.
Impulsar accions de voluntariat estudiantil i docent amb impacte local.
Enfortir els consells escolars com a espais democràtics de decisió.

Línia 4: Intercanvi d' experiències i cooperació trinacional

Organitzar trobades presencials i virtuals d' intercanvi pedagògic trinacional.
Crear una plataforma digital regional per compartir bones pràctiques.
Desenvolupar projectes conjunts entre escoles dels tres països.

Línia 5: Formació docent en educació solidària

Elaborar programes de capacitat continu amb enfocament regional.
Crear comunitats d' aprenentatge professional entre docents del Trifini.
Promoure l' ús de metodologies participatives i aprenentatge-servei.

Resultats Esperats

Escoles reconegudes com a models d' educació solidària i inclusiva.
Estudiants amb capacitats ciutadanes, lideratge social i consciència regional.
Enfortiment de la Xarxa Trinacional d' Escoles Solidàries amb estructura operativa.
Millora d' indicadors de participació, retenció i equitat educativa.
Major quantitat i qualitat de projectes escolars amb impacte social mesurable.

Implementació i Sostenibilitat

Establir aliances amb Ministeris d' Educació, governs locals, ONG i organismes internacionals.
Crear un comitè trinacional de coordinació educativa solidària.
Dissenyar un sistema de monitoratge i avaluació participatiu.
Gestionar recursos per al finançament de projectes i formació.
Desenvolupar una estratègia de comunicació i difusió regional.

Seguiment i avaluació de l'Estratègia:

El seguiment i l'avaluació de l'Estratègia Regional d'Escoles Solidàries al Trifini Centreamericà 2025–2028 tindran com a finalitat comprovar periòdicament el grau d'avanç dels objectius estratègics, identificar desviacions o dificultats, generar aprenentatges i adoptar les mesures correctores necessàries per millorar l'eficàcia, pertinència, sostenibilitat i impacte de les actuacions desenvolupades.

El sistema es basarà en un enfocament de **gestió orientada a resultats i aprenentatge**, combinant informació quantitativa i qualitativa i garantint la participació d'Escoles Solidàries, la Mancomunitat Trinacional Fronterera Riu Lempa (MTFRL), les autoritats educatives, els governs locals, els centres educatius, les universitats, les famílies i, quan corresponga, l'alumnat i altres actors comunitaris.

Els projectes desenvolupats en el marc del Pla País incorporaran indicadors coherents amb aquest sistema general, de manera que els seus resultats alimenten progressivament el seguiment de l'Estratègia regional.

Quan no es dispose d'una dada de partida consolidada, la **línia de base** serà establida a partir dels registres, diagnòstics i informes disponibles corresponents a l'inici del període d'aplicació del Pla. Les dades seran desagregades per sexe, edat, territori i, quan resulte pertinent i siga possible, discapacitat o altres factors de vulnerabilitat.

Matriu de seguiment dels objectius estratègics

Objectiu estratègic	Indicador de seguiment	Línia de base	Meta 2028	Fonts de verificació	Periodicitat	Responsables
OE1. Enfortir el compromís social de les escoles com a agents de transformació comunitària.	% de centres educatius vinculats al Pla País que desenvolupen anualment almenys una iniciativa educativa o comunitària de solidaritat, convivència, participació o transformació social.	Es determinarà mitjançant el registre inicial de centres i activitats vinculades al Pla.	Almenys el 75 % dels centres vinculats desenvolup en anualment una iniciativa d'aquest tipus.	Memòries dels centres; registres de la Xarxa Trinacional; informes de projectes; evidències de les activitats.	Anual	ES, MTFRL i centres educatius participants.
	Nombre de mecanismes de participació escola-comunitat — comitès, consells, grups de treball o espais equivalents— actius en els centres vinculats.	Inventari inicial dels mecanismes existents.	Increment d'almenys un 30 % respecte de la línia de base i funcionament regular dels espais creats o reforçats.	Actes de reunions; composició dels comitès; plans de treball; informes dels centres.	Anual	Centres educatius, governs locals, MTFRL i ES.
OE2. Promoure una educació inclusiva, equitativa i de qualitat a la regió del Trifini.	% de centres educatius vinculats que apliquen mesures, metodologies o protocols específics per reduir barreres a l'aprenentatge i la participació.	Diagnòstic inicial dels centres participants.	Almenys el 70 % dels centres vinculats han incorporat mesures verificables d'educació inclusiva.	Plans de centre; protocols; informes de seguiment; registres de formació; observació i informes tècnics.	Anual	Autoritats educatives, centres, MTFRL i ES.
	% del	Resultats de	Almenys el	Qüestionaris	Per activitat	ES,

Objectiu estratègic	Indicador de seguiment	Línia de base	Meta 2028	Fonts de verificació	Periodicitat	Responsables
	personal docent participant que millora les seues competències en educació inclusiva i atenció a la diversitat després dels processos formatius.	les proves o instruments inicials de competències.	80 % del personal docent format mostra una millora verificable entre la mesura inicial i final.	pre/post; rúbriques de competències; certificats i registres de formació; informes de seguiment.	formativa i consolidació anual	autoritats educatives, universitats i MTFRL.
OE3. Fomentar la cooperació i l'intercanvi educatiu trinacional.	Nombre d'accions d'intercanvi, aprenentatge mutu o cooperació educativa desenvolupades amb participació d'actors d'almenys dos dels tres països.	Registre inicial d'activitats trinacionals existents.	Realització d'un mínim de 6 accions trinacionals acumulades durant el període, amb participació progressiva dels tres països.	Actes; programes; registres de participació; materials elaborats; informes d'activitats.	Anual	MTFRL i ES, amb centres, autoritats educatives i universitats.
	Nombre de centres educatius que participen activament en la Xarxa Trinacional d'Escoles Solidàries.	Nombre de centres actius al començament del seguiment.	Increment mínim del 30 % respecte de la línia de base , assegurant representació dels tres països.	Registre de la Xarxa; actes de reunions; plans de treball; informes anuals.	Anual	MTFRL i ES.
OE4. Incorporar valors de solidaritat, convivència pacífica, equitat de gènere i	% de centres vinculats que incorporen almenys dues d'aquestes dimensions en activitats educatives,	Revisió inicial dels plans i activitats dels centres participants.	Almenys el 75 % dels centres vinculats incorporen de manera verificable dos o més	Plans de centre; projectes educatius; materials didàctics; memòries i evidències	Anual	Centres educatius, ES i MTFRL.

Objectiu estratègic	Indicador de seguiment	Línia de base	Meta 2028	Fonts de verificació	Periodicitat	Responsables
sostenibilitat ambiental.	projectes escolars o plans de centre.		dels enfocaments prioritzats.	d'activitats.		
	% de les accions educatives del Pla que incorporen de manera explícita els enfocaments de drets humans, igualtat de gènere i no-discriminació.	Revisió inicial de les actuacions vinculades al Pla País.	100 % de les noves actuacions i projectes formulats en el marc del Pla incorporen aquests enfocaments de manera transversal.	Documents de formulació; matrius de planificació; informes de seguiment i avaluació.	En la formulació i revisió anual	ES i MTFRL.
OE5. Enfortir les capacitats docents i estudiantils per al lideratge i la participació social.	Nombre de docents que completen processos formatius vinculats a les línies del Pla País i % que aplica almenys una metodologia o aprenentatge adquirit.	Registre inicial de docents formats i pràctiques existents.	Almenys el 70 % del professorat format acredita l'aplicació posterior d'alguna metodologia a o pràctica adquirida.	Registres de formació; qüestionaris ; informes de centres; observacions o evidències d'aplicació.	Semestral/anual	ES, universitats, autoritats educatives i centres.
	% de xiquets, xiquetes, adolescents i joves participants que intervenen activament en iniciatives de lideratge, participació, solidaritat o convivència	Registre inicial de participació, desagregat per sexe i edat.	Increment d'almenys un 30 % respecte de la línia de base , amb participació equilibrada de xiquets i xiquetes i mesures d'inclusió dels grups	Registres de participació; actes; projectes estudiantils; informes dels centres.	Anual	Centres educatius, MTFRL i ES.

Objectiu estratègic	Indicador de seguiment	Línia de base	Meta 2028	Fonts de verificació	Periodicitat	Responsables
	promogudes en el marc del Pla.		amb majors barreres.			

Instruments de seguiment

Per assegurar una recollida sistemàtica i comparable de la informació, s'utilitzaran, com a mínim, els instruments següents:

- **Fitxa anual de seguiment del Pla País**, amb el grau d'execució de cada objectiu, indicador i línia estratègica.
- **Registre de projectes i actuacions** desenvolupats en el marc de l'Estratègia, indicant territori, actors participants, població destinatària, resultats i vinculació amb els objectius del Pla.
- **Registre de centres i actors vinculats a la Xarxa Trinacional d'Escoles Solidàries.**
- **Instruments pre i post de formació** per mesurar l'evolució de coneixements, competències i pràctiques del personal participant.
- **Informes de seguiment dels projectes**, que incorporaran dades desagregades i informació sobre resultats, dificultats, aprenentatges i mesures correctores.
- **Reunions periòdiques de seguiment i coordinació** entre Escoles Solidàries, MTFRL i els actors implicats, amb acta dels principals acords i decisions.
- **Informe anual consolidat del Pla País**, que permetrà revisar els avanços, identificar desviacions i acordar ajustos en la programació del període següent.

Avaluació

Es realitzaran tres nivells complementaris d'avaluació:

a) Seguiment i revisió anual.

Al final de cada exercici es realitzarà una revisió conjunta del grau de compliment dels indicadors i de l'execució de les línies estratègiques. Aquesta revisió permetrà identificar avanços, dificultats, riscos emergents, bones pràctiques i mesures correctores.

b) Avaluació dels projectes desenvolupats en el marc del Pla País.

Cada projecte disposarà del seu propi sistema de seguiment i avaluació i els resultats obtinguts s'incorporaran al sistema global de l'Estratègia. Es buscarà així que els projectes no siguin actuacions aïllades, sinó que contribuïsqen acumulativament als objectius i resultats del Pla País.

c) Avaluació final participativa del Pla País.

En 2028 es realitzarà una avaluació global participativa de l'Estratègia, coordinada per Escoles Solidàries i la MTFRL i amb participació dels principals actors implicats. L'avaluació analitzarà, com a mínim, els criteris de pertinència, eficàcia, eficiència, coherència, sostenibilitat, participació, enfocament de drets, igualtat de gènere i potencial de continuïtat o replicabilitat. Els resultats de l'avaluació final seran presentats als òrgans de govern d'Escoles Solidàries i de la MTFRL i serviran de base per decidir la continuïtat, reformulació o elaboració d'una nova Estratègia Regional.

Aprenentatge i presa de decisions

El sistema de seguiment i avaluació tindrà una funció no sols de rendició de comptes, sinó també d'**aprenentatge institucional**. Els informes anuals i les avaluacions permetran identificar pràctiques eficaces, metodologies replicables, dificultats recurrents i innovacions susceptibles de ser transferides a altres centres o territoris.

Les conclusions seran compartides amb els actors participants i utilitzades per reajustar les

prioritats, millorar les futures intervencions i reforçar progressivament les capacitats institucionals i territorials per garantir una educació inclusiva, equitativa, solidària i de qualitat a la Regió Trifini.

Annexe:

La Mancomunitat Trinacional Fronterera Riu Lempa, és una entitat de Dret Públic, situada a la Regió Trifini i integrada per municipis d'El Salvador, Guatemala i Hondures. És una institució municipal de naturalesa solidària, no religiosa, a partidària, la qual es regeix pels seus estatuts, reglaments i altres lleis (Codis i Lleis Municipals) aplicables en els tres països. Sorgeix com a resposta conjunta dels governs municipals, per a contribuir des de la gestió pública local i mancomunada a la reducció de la desnutrició, l'erradicació de la fam, la pobresa extrema i la marginació de la població més vulnerable de la regió.

A més del desenvolupament humà sustentable, una de les metes a aconseguir amb el treball realitzat a nivell trinacional és el disseny participatiu i implementació de polítiques públiques locals transfrontereres, buscant que els projectes donen suport a la gestió d'aquestes polítiques públiques, en les quals participen activament els ciutadans, les autoritats electes, els tècnics locals de les diferents organitzacions governamentals i no governamentals, cambres de comerç i serveis, i fins i tot socis internacionals que s'adhereixen a aquests esforços de desenvolupament.

La Mancomunitat Trinacional, compta amb personalitat jurídica en la República de Guatemala, segons Registre de Persones Jurídiques, partida número 11289, foli 11289, del llibre un del Sistema únic del Registre Electrònic de Persones Jurídiques (SIRPEJU), emès pel Ministeri de Governació de la República de Guatemala, de data deu de desembre de l'any dos mil set; en la República d'Hondures, segons resolució No. 1345-2009 de la Secretaria d'Estat en els Despatx de Governació Justícia, de data sis de novembre de dos mil nou; i en la República d'El Salvador, mitjançant publicació en el diari oficial de la República d'El Salvador, de data 24 de gener de 2011.

La regió Trifini és la zona en la qual convergeixen les fronteres de 3 països de Centre Amèrica: Guatemala, Hondures i El Salvador. La regió està conformada per una àrea de 7541 Km², on se situen 45 municipis 15 de Guatemala, 8 d'El Salvador i 22 municipis d'Hondures. Aquests municipis pertanyen a sis departaments, dos de cada país: Chiquimula i Jutiapa de Guatemala; Santa Ana i Chalatenango d'El Salvador; Copen i Ocotepeque d'Hondures. Agrupant 819.000 habitants i el 70% viuen en l'àmbit rural.

La Regió del Trifini és considerada estratègica per la riquesa dels recursos naturals que en ella existeixen i que són compartits pels tres països. Les riqueses més importants de la regió són la producció d'aigua, la diversitat biològica dels ecosistemes i patrimoni arqueològic del Món Maia, localitzat en Copán Ruïnes, a Hondures.

La Regió del Trifini és molt rica en recursos hídrics. Es distingeix per ser part rellevant d'un els sistemes hídrics més importants d'Amèrica Central, en el sistema destaquen tres conques: La conca trinacional del riu Lempa, la conca binacional del riu Motagua (entre Hondures i Guatemala) i la conca nacional del riu Ulúa a Hondures.

És de delimitar que a la Regió Trifini el 42,04% de la població viu en extrema pobresa i posseeix un rang de 0,6 d'Índex de Desenvolupament Humà (IDH), situant aquest indicador a nivell mig-baix, comparat amb aqueix mateix indicar amb la mitjana nacional de cadascun dels països.

La població que habita en aquest regió, càrrega les seqüeles d'una fam històrica que provoca desnutrició crònica, persones que en la seua gran majoria continua patint per la inseguretad alimentària i nutricional, situació que es va aprofundint de generació a generació, que fa que

homes i dones estiguen sempre a l'espera de programes assistencialistes.

En general, les famílies llauradores no tenen terra per a cultivar i una minoria són minifundistes i quan cultiven, no apliquen tècniques adequades per a una producció agrícola sana, utilitzant alta quantitats de fertilitzants químics i agro tòxics, la qual cosa provoca alts nivells de contaminació de la terra, l'aire, l'aigua, i la mateixa producció agrícola.

Per a aconseguir establir els seus cultius agrícoles, les famílies llauradores inverteixen els pocs recursos econòmics amb els quals compten, per a la compra dels inputs agropecuaris, havent de pagar sumes altes per a l'adquisició d'aquests, reduint considerablement les seues capacitats econòmiques, havent d'enfrontar limitacions econòmiques per a aconseguir proveir d'aliments al nucli familiar.

No obstant això tot l'anterior, fins i tot amb aquest nivell de sacrifici, els agricultors enfronten situacions climàtiques complexes, atès que la regió se situa en el corredor sec centreamericà i solen succeir sequias o inundacions, periòdiques, provocant grans pèrdues en l'agricultura, provocant per conseqüència la pèrdua dels seus cultius i per conseqüència dels seus mitjans de vida, posant en risc constant la seguretat alimentària de milers de famílies que depenen d'aquesta activitat productiva.

A) CONTEXT SOCI EDUCATIU.

Segons estudis de l'any 2016, la taxa d'analfabetisme mitjà de persones majors de 15 anys a la regió del Trifini era del 27%, la qual cosa implica que bona part de les famílies llauradores compten amb un o més membres que no saben llegir i escriure, la qual cosa limita considerablement els esforços de desenvolupament que es realitzen a la regió.

En aquest context, es planteja que a partir del 2020, i amb l'acompanyament tècnic i financer de l'Organització No Governamental Valenciana "Escoles Solidàries", treballar accions orientades a fer costat al sistema educatiu formal i no formal, en l'àrea rural, amb la finalitat d'incrementar coneixements sobre diferents temàtiques del desenvolupament, orientats a poblacions vulnerables, entre elles joves marginats de la societat, llauradors/as i productors/as agrícoles, mares solteres, entre altres poblacions marginades del desenvolupament en aquestes regions frontereres.

D'aquesta manera, el passat 18 de desembre de 2020, en l'assemblea general de la Mancomunitat, òrgan superior de presa de decisions, es va aprovar per unanimitat incorporar la promoció de l'educació en sentit ampli, formal i no formal, a les línies estratègiques de treball de la Mancomunitat Trinacional Fronterera Va riure Lempa (MTFRL).

Cal veure l'anexe 1 "**Análisis diagnóstico educación inclusiva**"

B) CONTEXT SOCI ECONÒMIC.

El 70% de la població de la Regió Trifini és eminentment rural i dedicació agrícola, atès que el 81% del territori és de vocació forestal i del sòl que està en ús, el 71% és sòl d'ús agropecuari, dedicat a la producció de cafè, grans bàsics, producció ramadera, frutícola, hortícola, entre altres cultius.

És de reconèixer que aquesta producció utilitza enormes quantitats d'inputs agrícoles i pecuaris, molts dels quals són altament contaminants, la qual cosa provoca que els agricultors/as invertisquen enormes quantitats de diners en la compra d'aquests, la qual cosa inclou pesticides, agroquímics, llavor transgènica, entre altres, produïts per empreses multinacionals que generen una enorme dependència tecnològica, allunyant als agricultors/as de les pràctiques ancestrals que els seus avantpassats realitzaven.

La producció agropecuària, així com les activitats artesanals i turístiques són les principals activitats econòmiques a la Regió Trifini. La producció agrícola és de xicoteta escala; la majoria dels productors cultiven menys de 5 pomes. En tota la Regió, incloent les zones

urbanes, es troben llars que participen en el sector agropecuari.

La majoria de la producció es dedica a grans bàsics i cafè. Per a algunes famílies rurals, el cultiu d'hortalisses és una opció interessant, pel seu alt preu i proximitat a mercats grans, com San Salvador. A més, existeixen sòls adequats i suficient aigua per al cultiu d'hortalisses (Alwang, Elias 2008).

Tant la producció hortícola com la producció de grans bàsics (daca, frijol, sorgo) estan orientades a satisfer el consum local. En molts casos, la productivitat d'aquests cultius és baixa. El cafè és una font d'ingressos important per a les famílies llauradores, i també aporta a l'economia per la seua alta demanda per mà d'obra temporal que no pot ser satisfeta per la zona mateixa, sinó que es porten obrers d'altres parts de Centreamèrica.

Dels sectors esmentats, sobretot l'activitat turística, la producció de cafè i el cultiu d'hortalisses i alvocat tenen un potencial per a un desenvolupament econòmic de la Regió ipuguen representar una eixida a la present situació de pobresa. No obstant això, molts pobladors decideixen eixir de la Regió per a fugir de la pobresa: S'estima que dels tres municipis guatemalencs d'Aigua Blanca, Esquipulas i Ipala, un 10% ha emigrat als Estats Units

. En el costat salvadorenc, entre el 20 i 40% de les famílies tenen almenys un familiar en l'exterior. A Hondures l'emigració és menor i es considera una mitjana d'11% a nivell municipal (CATIE, 2005).